

Studija razvoja preduzetništva u Lazarevcu sa zaključcima i preporukama za dalji razvoj je rezultat aktivnosti projekta "Start-up Lazarevac" koji je sproveo Centar za podršku lokalnom održivom razvoju. Projekat je finansiran od strane Grada Beograda-Sekretarijata za privredu u 2023 godini.

I UVOD

Gradska opština Lazarevac je kao najznačajniji industrijski centar Srbije, oduvek bila suočena sa izazovom planiranja svoje budućnosti. Velika zavisnost života stanovnika čitave opštine od razvoja i stabilnosti rudarskog basena Kolubara, ograničenost uglja kao resursa ali i potrebe u zaštiti životne sredine, doprineli su da su svi naponi u proteklom periodu koji su se odnosili na razvoj drugih privrednih grana kao i razvoja preduzetništva bili suočeni sa izazovima u pogledu dugoročnosti, stabilnosti i istrajnosti. Sa druge strane, iako je industrijski centar, gde je veliki deo površine opštine pod direktnim uticajem ugljenokopa, Lazarevac poseduje i druge, prvenstveno ljudske kao i prirodne i infrastrukturne resurse koji uz dobro strateško planiranje i angažovanje mogu doprineti daljem razvoju lokalne zajednice, samim tim i uticati na održivu budućnost opštine. Geografski položaj Lazarevca i njegova povezanost, blizina Beograda kao velikog tržišta ali i diferentnih ciljnih grupa uz ravnomeran razvoj infrastrukture u ruralnom području uz sprovođenje ciljeva zacrtanih strategijama razvoja mogu dalje ubrzati razvoj lokalne zajednice i njima dati veći efekat u ekonomskom i socijalnom smislu. S tim u vezi jedan od pravaca razvoja i stubova buduće održivosti lokalne zajednice u Lazarevcu mora biti razvoj preduzetništva koje može imati ključnu ulogu u tom procesu. Preduzetništvo ima značajan uticaj na razvoj lokalne zajednice kroz stvaranje radnih mesta, ekonomski rast, inovacije, konkurenciju, lokalnu samoodrživost i društvenu angažovanost. Podsticanje preduzetničkog duha i podrška lokalnim preduzetnicima može biti ključno za napredak i prosperitet zajednice.

II ANALIZA STANJA U LOKALNOJ ZAJEDNICI

2.1. Ekonomska situacija

Gradska opština Lazarevac ima 55.146 stanovnika.¹ Osnovno privredno, a time i socijalno-ekonomsko obeležje opštini daje JP Elektropivreda Srbije – Ogranak Kolubara koji angažuje većinu zaposlenih opštine i dominatno učestvuje u stvaranju društvenog proizvoda i nacionalnog dohotka. Osnovna delatnost ovog giganta je proizvodnja, prerada i transport uglja.

Na razvoj GO Lazarevac utiču, u znatno manjoj meri poljoprivreda i sektor MSP. Na dan 31.12.2022. god bilo je registrovano 2003 preduzetničke radnje kao i 554 privredna društva, što je drugi najmanji broj u odnosu na sve druge opštine Grada Beograda, najviše u delatnostima trgovina na veliko i malo, popravka motornih vozila i motocikala i umetnost, zabava i rekreacija itd.

Navedeni podaci govore da sektor MSP odnosno malih porodičnih firmi-radionica nije dovoljno razvijen, te da su ograničeni njegovi potencijali u pogledu novog zapošljavanja. Sve to ima

¹ RZS Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 2022.

dodatni nepovoljan uticaj na mogućnost rešavanja problema nezaposlenosti na teritoriji opštine Lazarevac. Pretpostavka je da bi dodatne stimulativne mere dale određeni impuls sektoru MSP odnosno malih porodičnih firmi/radionica, što bi rezultiralo otvaranjem novih radnih mesta.

Iz svega navedenog, može se zaključiti da i ubuduće privredni razvoj opštine, pored oslonca na JP Elektroprivreda Srbije – Ogranak Kolubara, treba bazirati na dinamičnijem razvoju sektora MSP kao i porodičnih firmi/radionica sa snažnim naglaskom na politiku zapošljavanja odnosno samozapošljavanja. Ovaj strateški pravac lokalnog ekonomskog razvoja trebalo bi, pored ostalog, podržati i odgovarajućim merama finansijske i nefinansijske podrške i od strane opštine. Poseban značaj treba dati samozapošljavanju odnosno njegovom podsticanju.

U oblasti poljoprivrede registrovano je i aktivno 1.868 poljoprivrednih gazdinstava (RPG). Opština Lazarevac raspolaže i sa 23.202 hektara poljoprivrednih površina² ili 60% od ukupne površine opštine sa vrlo povoljnom setvenom strukturom. Blizina beogradskog tržišta upućuje na mogućnosti razvoja kvalitetne agroindustrije uz visoku profitabilnost.

Delatnosti iz oblasti sektora poljoprivrede, koje su najzastupljenije u opštini su: gajenje žita i drugih useva, gajenje povrća, cveća, ukrasnog bilja, gajenje voćnih sadnica, zatim preduzeća koja se bave uzgojem goveda i proizvodnjom mleka, uzgojem svinja i ostalih životinja, kao i ostale poljoprivredne i usluge vezane za šumarstvo.

2.2. Stanje na tržištu rada

2.2.1. Demografsko stanje

Radni kontigent stanovništva od 15-64 godine starosti u odnosu na prethodni popis je povećan za 4,3% i obuhvata 41.339 lica. Međutim, u ovoj grupaciji najveća promena je u broju lica od 50-64 godine starosti (posebno kategorija od 55-59 godina koja je povećana čak za 105,2%), koja je povećana za 40,7%. Povećanje se beleži i kod grupe od 25-34 godine starosti koja je povećana za 12,2%, pri čemu treba imati u vidu da je kategorija od 50-64 godine brojnija (13.579 – 2011) od grupe 25-34 godine (8.380).

Obrazovna struktura stanovništva ima poseban značaj u demografskim istraživanjima. U obrazovnoj strukturi stanovništva starog preko 15 godina završena srednja škola je najčešći vid obrazovanja (55,9% stanovnika), na drugom mestu je osnovno obrazovanje (20,6%), dok je 10,9% (5.412) stanovništva sa višom i visokom stručnom spremom.

Postojeća struktura privrede determinisala je da u ekonomskoj strukturi stanovništva žene čine čak 30% izdržavane populacije. Tačnije, zbog strukture radnih mesta ženska radna snaga se teže zapošljava.

² Prostorni plan Lazarevca

Nacionalni sastav je sledeći: 55.987-Srbi, 650-Romi, 166-Crnogorci, itd. (RZS, Popis 2011-Knjiga 1). Prema veroispovesti, stanje je sledeće: 57.076-pravoslavna vera, 72-islamska, 129-katolička i td.

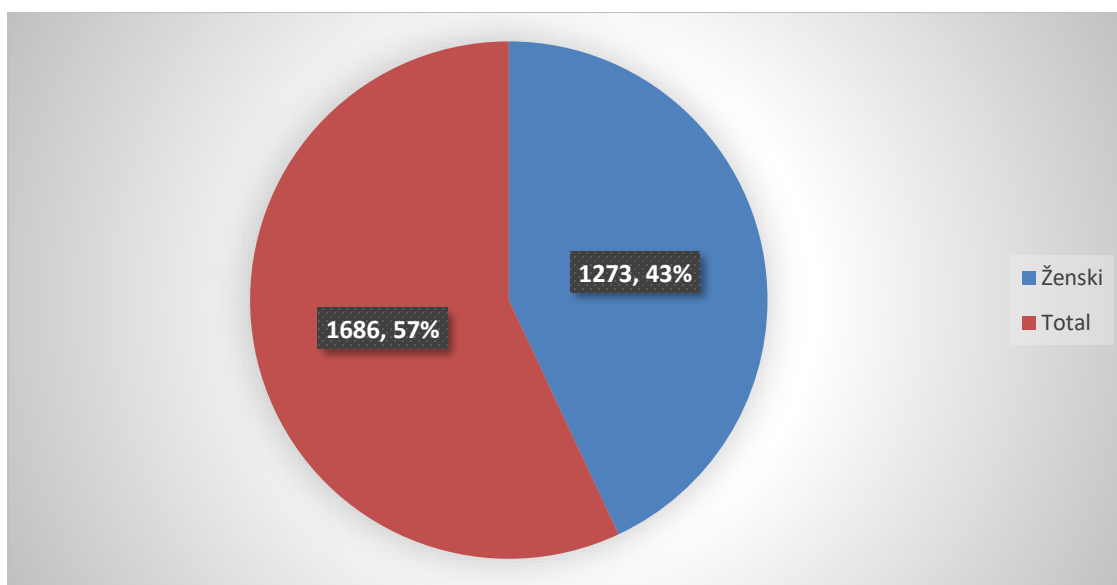
Gledano prema *polu*, u nešto malo većem broju su osobe ženskog pola (29.880) u odnosu na muškarce - 28.742 (Popis 2011.).

2.2.2. Nezaposlenost

Nezaposlena lica na evidenciji NSZ na teritoriji GO Lazarevac

Na evidenciji Nacionalne službe za zapošljavanje na teritoriji opštine Lazarevac, sa stanjem na dan 30.06.2023. godine, ukupno je registrovano **1.686 nezaposlenih lica**, od čega 75,5 % čine žene ili 1.273 lica. (Grafikon broj 1.)

Grafikon broj 1. Nezaposlena lica po polu, na teritoriji GO Lazarevac

Starosna struktura nezaposlenih lica

Prema podacima Nacionalne službe za zapošljavanje za teritoriju opštine Lazarevac, sa stanjem na dan 30.06.2023. godine, koji su dati u tabeli br. 1, najveći broj nezaposlenih lica pripadaju starosnoj grupi od 35-39 godina 13%, zatim slede lica starosti od 30-34godine (12,9%) kao i lica od 45-49 i 50-54 godina(10,9%). Prosečna starost nezaposlenih lica je 40 godina.

Tabela broj 1. Nezaposleni prema godinama starosti na teritoriji GO Lazarevac

Godine starosti	Broj nezaposlenih	% učešća u nezaposlenosti
15-19 godina	55	3,3%
20-24 godina	134	7,9%
25-29 godina	202	12%
30-34 godina	217	12,9%
35-39 godina	220	13%
40-44 godina	203	12%
45-49 godina	183	10,9%
50-54 godina	183	10,9%
55-59 godina	145	8,6%
60-65 godina	144	8,5%
UKUPNO	1.686	100,0%
Prosečna starost u godinama		40

Izvor: Nacionalna služba za zapošljavanje, stanje na dan 30.06.2023. godine

Dužina traženja posla

Prosečno trajanje nezaposlenosti iznosi 46 meseci. Podaci o dužini traženja posla ukazuju da je najveće procentualno učešće (tabela broj 2.) imaju lica koja posao traže: do 3 meseca (18,9%), od 1-2 godine (11,8%), i od 3-5 godina (10,9%). Duže od 12 meseci (dugoročna nezaposlenost) posao traži 973 dugoročno nezaposlenih ili 57,7%.

Tabela broj 2. Nezaposleni prema dužini traženja posla na teritoriji GO Lazarevac

Dužina traženja posla	Broj nezaposlenih	% učešća u nezaposlenosti
do 3 meseca	318	18,9%
3-6 meseci	164	9,7%
6-9 meseci	139	8,2%
9-12 meseci	92	5,5%
1-2 godine	199	11,8%
2-3 godine	155	9,2%
3-5 godina	184	10,9%
5-8 godina	172	10,2%
8-10 godina	85	5%
preko 10 godina	178	10,6%
UKUPNO	1.686	100,00%
Prosečno trajanje nezaposlenosti u mesecima		46

Izvor: Nacionalna služba za zapošljavanje, stanje na dan 30.06.2023. godine

Obrazovna struktura nezaposlenih lica

Podaci o nezaposlenim licima i njihovom obrazovanju ukazuju da je 64,3% nezaposlenih lica na evidenciji sa teritorije opštine Lazarevac sa stepenom obrazovanja od III do VIII. Među nezaposlenim licima je najveći broj (492) sa završenim četvrtim stepenom stručne spreme, što u procentima iznosi 29,2%, zatim slede lica sa prvim stepenom obrazovanja 27,2% i sa trećim stepenom obrazovanja 19%. (tabela broj 3.)

Tabela broj 3. Obrazovna struktura nezaposlenih lica na teritoriji GO Lazarevac

Nivo obrazovanja	Nezaposleni	Učešće u nezaposlenosti
I	458	27,2%
II	143	8,5%
<i>Bez kvalifikacija i niže stručno obrazovanje (I - II)</i>	601	35,7
III	321	19%
IV	492	29,2%
V	5	0,3%
<i>Srednje obrazovanje (III - V)</i>	818	48,5%
VI-1	31	1,8%
VI-2	72	4,3%
VII-1	163	9,7%
VII-2	1	0,01%
VIII	0	0,00%
<i>Više i visoko obrazovanje (VI - VIII)</i>	267	15,8%
U K U P N O	1.686	100,00%

Izvor: Nacionalna služba za zapošljavanje, stanje na dan 30.06.2023. godine

Teže zapošljiva lica na evidenciji nezaposlenih

Tabela broj 4. Pregled nezaposlenih lica sa teritorije opštine Lazarevac po kategorijama teže zapošljivih

NEZAPOSLENA LICA - UKUPNO	Ukupno	Žene	Muškarci
	1.686	1.273	413
Osobe sa invaliditetom	37	16	21
Mladi (do 30 godina starosti)	391	275	116
Dugoročno nezaposleni	973	749	224
Stariji od 50 godina	472	353	119
Interno raseljena lica	32	22	10
Izbeglice	2	0	2
Romi	95	65	30

Izvor: Nacionalna služba za zapošljavanje, stanje na dan 30.06.2023. godine

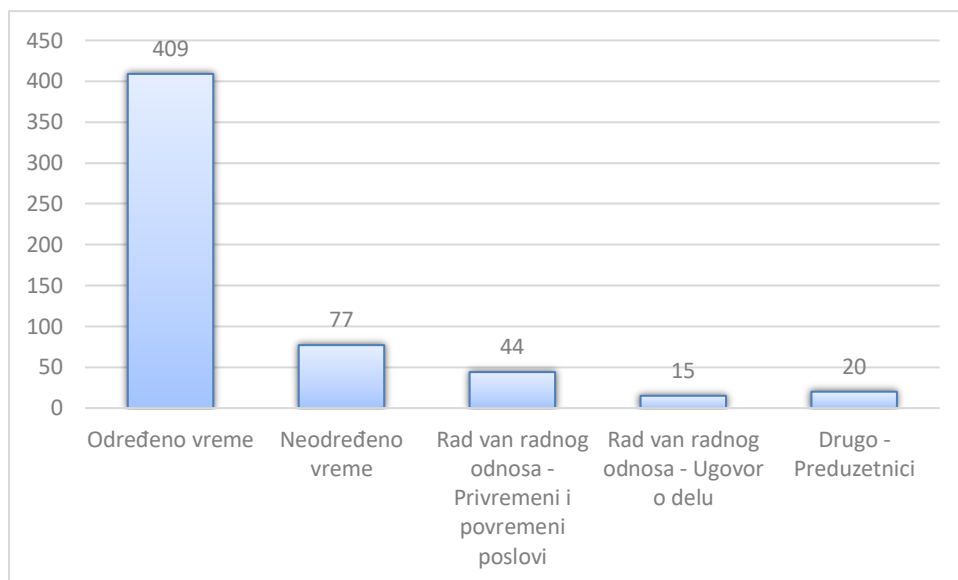
2.2.3. Zaposlenost

Kod poslodavaca na teritoriji opštine Lazarevac u periodu januar-jun 2023. godine, zaposlilo se ukupno 567 lica što predstavlja 4,7% od ukupnog zapošljavanja sa evidencije za teritoriju Beograda (11.960). Prosečna neto zarada bila je 80.854 dinara.

Struktura ovih lica je sledeća:

- 72,8% (413 lica) čine žene;
- učešće mladih do 30 godina je 38,3% (217), dok je učešće starijih od 50 godina 13% (74);
- lica sa srednjim stručnim obrazovanjem imaju učešće 58,2% (330), zatim slede lica sa višom školom ili fakultetom 21% (119), dok lica bez kvalifikacija i niskokvalifikovanih imaju učešće od 20,8% (118);
- učešće dugoročno nezaposlenih lica u ukupnom broju zaposlenih sa evidencije je 29,6% (168).
- radni odnos je zasnovalo : 409 lica na određeno, a 77 lica na neodređeno vreme; 44 na privremenim i povremenim poslovima, 15 po ugovoru o delu, dok je 20 lica započelo sopstveni posao ili se zaposlilo kod preduzetnika;

**Grafikon broj 2. Zapošljavanje sa evidencije NSZ za teritoriju opštine Lazarevac
kumulativ I-VI 2023**

2.2.4. Odnos ponude i tražnje na tržištu rada

Poslodavci sa teritorije opštine Lazarevac iskazali su potrebu za radnicima koji poseduju dodatna znanja i veštine, i to:

- Znanje rada na računaru (Word, Excel, Auto Cad)
- Posedovanje sertifikata (atest za zavarivače, sertifikat za knjigovođe, odnosno poslovne sekretare, stručni ispit za protivpožarnu zaštitu, ispit za nošenje vatrenog oružja)
- Engleski jezik i dr.

Deficitarna zanimanja su: zavarivači, mesari, ovlašćene računovođe, zidari, tesari, geodetski inženjeri, diplomirani farmaceuti, dipl.inženjeri elektrotehnike, dipl. inženjeri građevinarstva (sa licencom), profesori matematike, fizike,.

Suficitarna zanimanja su: NK radnici, konfekcionari, maturanti gimnazije, ekonomska struka, diplomirani geografi, rudarski tehničari, mašinski tehničari, elektro tehničari, medicinska struka, osim farmaceutskih tehničara i doktora.

Nezaposlena lica sa evidencije Ispostave Lazarevac zainteresovana su za sledeće obuke_za tržište rada: osnovna informatička obuka, strani jezik-nemački i engleski, serviseri računara, vođenje poslovnih knjiga, poslovni sekretari, frizeri, kozmetičari, gerontodomačice, kuvari, zavarivači, stolari i poslovi obezbeđenja.

2.2.5. Stanje obrazovanja

Struktura stanovništva starijeg od 15 godina po stepenu stručnosti vidi se iz naredne tabele:

Tabela broj 5. Struktura stanovništva starijeg od 15 godina po stepenu stručnosti

Obrazovni nivo	Broj stanovnika	%
Bez školske spreme	1.102	2,2
Nepotpuno osnovno obrazovanje	5.044	10,1
Osnovno obrazovanje	10.237	20,6
Srednje obrazovanje	27.845	55,9
više obrazovanje	2.144	4,3
Visoko obrazovanje	3.268	6,6
Nepoznati	172	0,3
Ukupno	49.812	100

Među stanovništvom starijim od 10 godina, nalazi se 791 lica ili 1,58% koje je nepismeno.

Kada je reč o uslovima za dopunsko obrazovanje i prekvalifikaciju, jedan broj nezaposlenih iskoristio je postojeće mogućnosti posredstvom NSZ i osposobio se za određene poslove kroz sledeće obuke za tržište rada: za kuvare, poslovne sekretare, profesionalne šminkere, PR menadžere, obuka za protivpožarnu zaštitu, operateri na CNC mašinama.

2.2.6. Institucije lokalnog tržišta rada

Pored Saveta za investicije, preduzetništvo, privredu i zapošljavanje Veća GO Lazarevac koji daje mišljenja i preporuke u vezi pitanja od interesa za unapređenje zapošljavanja (planovi zapošljavanja, programi i mere APZ, propisi iz oblasti zapošljavanja i druga pitanja iz oblasti zapošljavanja) tu su još:

- Nacionalna služba za zapošljavanje - Filijala za grad Beograd, Ispostava Lazarevac,
- Osnovne i srednje škole,
- Kancelarija za mlade GO Lazarevac

Navedeni podaci govore da sektor MSP odnosno malih porodičnih firmi/radionica nije dovoljno razvijen, te da su ograničeni njegovi potencijali u pogledu novog zapošljavanja. Sve to ima dodatni nepovoljan uticaj na mogućnost rešavanja problema nezaposlenosti na teritoriji opštine Lazarevac. Pretpostavka je da bi dodatne stimulativne mere dale određeni impuls sektoru MSP odnosno malih porodičnih firmi/radionica, što bi rezultiralo otvaranjem novih radnih mesta.

Iz svega navedenog, može se zaključiti da i ubuduće privredni razvoj opštine, pored oslonca na JP Elektroprivreda Srbije – Ogranak Kolubara, treba bazirati na dinamičnijem razvoju sektora MSP kao i porodičnih firmi/radionica sa snažnim naglaskom na politiku zapošljavanja odnosno samozapošljavanja.

III PRAVCI RAZVOJA PREDUZETNIŠTVA U LAZAREVCU

Razvijanje preduzetništva u Lazarevcu može biti izazovno, ali uz odgovarajuće strategije i podršku, može biti vrlo uspešno. Koraci koji mogu pomoći u razvijanju preduzetništva u Lazarevcu su:

1. Identifikacija potencijala: Prvi korak je identifikacija potencijalnih preduzetničkih talenata i ideja unutar lokalne zajednice. Organizacija ankete, radionice ili sastanke kako bi identifikovali ljude koji su zainteresirani za pokretanje vlastitog posla i koje su područja u kojima vide mogućnosti.

Da bi identifikovali potencijal za preduzetništvo u lokalnoj zajednici, treba preduzeti sledeće korake:

-Istraživanje tržišta: Proveriti tržišne trendove i potrebe u lokalnoj zajednici. Identifikovati područja koja su nedovoljno pokrivena ili imaju potencijal za rast i razvoj.

-Ankete i intervjuisanje: Sprovođenje ankete ili intervjuisanje ljudi u lokalnoj zajednici kako bi saznali o njihovim interesima, potrebama i idejama za nove proizvode ili usluge. Identifikovati probleme koje ljudi susreću i moguće načine za njihovo rešavanje.

-Saradnja s lokalnim institucijama: Uspostaviti kontakt s lokalnim institucijama poput nacionalne službe za zapošljavanje, udruženja preduzetnika ili opštine. Oni često imaju informacije o potencijalnim preduzetnicima ili postojećim preduzetnicima u zajednici.

-Praćenje postojećih inicijativa: Istražiti postojeće preduzetničke inicijative u lokalnoj zajednici. Možda već postoje preduzetnici koji su uspešno pokrenuli svoje poslovanje. Proučite njihova iskustva i identifikujte sektore u kojima ima prostora za dalji razvoj.

-Saradnja s obrazovnim institucijama: Povezivanje se s lokalnim školama (Tehnička škola Kolubara, Gimnazija), fakultetima i obrazovnim institucijama kako bi identifikovali potencijalne talente i studente s interesom za preduzetništvo. Organizacija predavanja ili radionice o preduzetništvu kako bi podstakli njihovu kreativnost i preduzetnički duh.

Kombinovanjem ovih koraka možemo dobiti jasnu sliku o potencijalima za preduzetništvo u lokalnoj zajednici i identifikovati preduzetnike koji bi mogli biti zainteresovani za pokretanje vlastitog posla.

2. Obrazovanje i mentorstvo: Pružiti obrazovanje i mentorstvo budućim preduzetnicima. Organizovati radionice, seminare i treninge o osnovnim veštinama preduzetništva, upravljanju poslovanjem, marketingu, finansijama i drugim relevantnim područjima. Takođe, uspostaviti mentorski program koji će povezati iskusne preduzetnike s novim preduzetnicima radi pružanja podrške, saveta i stručnog znanja.

Obrazovanje i mentorstvo igraju ključnu ulogu u razvoju preduzetništva u lokalnoj zajednici. Evo nekoliko načina kako ih možemo implementirati:

-Organizacija obrazovnih programa: U saradnji s lokalnim obrazovnim institucijama ili stručnjacima iz područja preduzetništva, organizovati obrazovne programe kao što su radionice, seminari i obuke. Ovi

programi mogu pokriti teme poput osnova poslovanja, planiranja, marketinga, finansija, upravljanja rizicima i druge važne aspekte preduzetništva.

-Podrška kroz mentorske programe: Uspostaviti mentorski program koji će povezati iskusne preduzetnike iz lokalne zajednice s novim preduzetnicima. Mentori mogu pružiti dragocene savete, deliti svoje iskustvo, pomoći u razvijanju poslovnog plana, davanju smernica za rešavanje izazova i pružiti podršku u celokupnom procesu pokretanja i vođenja poslovanja.

-Saradnja s poslovnim stručnjacima i savetnicima: Uspostaviti saradnju s lokalnim stručnjacima, poslovnim savetnicima, računovođama, advokatima ili drugim relevantnim stručnjacima koji mogu pružiti savete i podršku preduzetnicima. Ovi stručnjaci mogu biti saradnici u obrazovnim programima, održavati individualne konsultacije ili učestvovati u panel diskusijama.

-Inkubatori i akceleratori: Istražiti mogućnost uspostave inkubatora ili akceleratora za preduzetništvo u lokalnoj zajednici. Ovi prostori i programi pružaju infrastrukturu, resurse, mentorsku podršku, obuku i mreženje za startupe i nove poduzetnike. Inkubatori i akceleratori često sarađuju s lokalnim institucijama, investitorima i poslovnim liderima kako bi pružili potrebne resurse i podršku.

-Partnerstvo s lokalnim školama: Uspostaviti saradnju s lokalnim školama (Tehnička škola Koluabura) kako bi uključili preduzetničko obrazovanje u nastavne programe. Možemo organizovati gostujuće predavače, takmičenja ili preduzetničke klubove kako biste podstakli učenike na razvoj preduzetničkog razmišljanja i veština.

Kombinovanjem obrazovanja i mentorstva, možete pružiti lokalnoj zajednici potrebna znanja, veštine i podršku kako bi se podstakla preduzetnička kultura u lokalnoj zajednici.

3: Podstaknuti saradnju među lokalnim preduzetnicima. Organizovati događaje, mrežne sastanke ili grupe za razmenu ideja i iskustava. Ovo će omogućiti preduzetnicima da se povežu, razviju partnerstva, dele resurse i podržavaju jedni druge.

Saradnja među lokalnim preduzetnicima može biti ključna za razvoj i jačanje preduzetničke zajednice u lokalnoj zajednici. Evo nekoliko načina kako možemo podsticati saradnju među lokalnim preduzetnicima:

-Organizovati mrežne događaje: Organizujte redovne mrežne događaje kao što su sastanci, panel diskusije ili poslovne večere. Ovi događaji pružaju priliku preduzetnicima da se upoznaju, razmjenju ideje, iskustva i uspostave poslovne veze.

-Formirati preduzetničke grupe: Organizovati grupe ili udruženja preduzetnika s ciljem povezivanja i podrške jedni drugima. Ove grupe mogu redovno organizovati sastanke, radionice ili diskusije na kojima se mogu deliti resursi, informacije i najbolje prakse.

-Deljenje resursa: Podsticanje preduzetnika da dele resurse i međusobno sarađuju. To može uključivati zajedničko korišćenje prostora, opreme, osoblja ili marketinških resursa. Deljenje resursa može smanjiti troškove i poboljšati efikasnost svih uključenih preduzetnika.

-Partnerstva u poslovanju: Podsticanje preduzetnika da se udruže i formiraju partnerstva u poslovanju. Ova partnerstva mogu biti u vidu zajedničkih projekata, promocija ili prodaje proizvoda i usluga. Partnerstva mogu donijeti nove prilike za rast i širenje poslovanja.

-Razmjena znanja i iskustava: Organizovati sesije razmjene znanja i iskustava među preduzetnicima. To može biti u vidu mentorstva, panel diskusija, predavanja ili radionica u kojima preduzetnici mogu deliti svoje stručnosti, izazove s kojima se suočavaju i naučene lekcije.

-Podrška lokalnim projektima: Podsticanje preduzetnika da podrže lokalne projekte ili inicijative. To može biti u vidu sponzorstva, volontiranja ili pružanja poslovnih saveta. Ova podrška jača povezanost preduzetnika s lokalnom zajednicom i doprinosi njenom razvoju.

Saradnja među lokalnim preduzetnicima može stvoriti snažnu preduzetničku mrežu koja će podsticati inovacije, podršku i održivi razvoj preduzetništva u lokalnoj zajednici

4. Infrastruktura i finansijska podrška: Osiguranje odgovarajuće infrastrukture za pokretanje poslovanja. Ovo može uključivati inkubatore, poslovne centre ili zajedničke radne prostore koji su dostupni po povoljnim uslovima. Takođe, istražiti mogućnosti za finansijsku podršku, poput subvencija, zajmova ili podsticaja za lokalne preduzetnike. Infrastruktura i finansijska podrška igraju ključnu ulogu u razvoju preduzetništva u lokalnoj zajednici. Evo nekoliko načina kako možemo podržati infrastrukturu i pružiti finansijsku podršku lokalnim preduzetnicima:

Infrastruktura:

Izgraditi poslovne centre ili inkubatore: Osmisliti i izgraditi poslovne centre ili inkubatore koji će pružiti preduzetnicima pristupačan i opremljen prostor za rad. Ovi centri mogu pružiti zajedničke radne prostore, konferencijske sale, laboratorije ili prostorije za sastanke.

Pružiti pristup tehnologiji i opremi: Osigurati preduzetnicima pristup potrebnoj tehnologiji, alatima, opremi i resursima kako bi uspešno vodili svoje poslovanje. To može uključivati pružanje računarskih usluga, specijalizovane opreme ili softvera.

Organizovati edukativne programe: Uspostaviti edukativne programe i radionice o relevantnim tehnologijama i inovacijama. Ovi programi mogu obuhvatiti obuku za korišćenje posebnih softvera, tehnoloških alata ili oblasti kao što su digitalni marketing, e-trgovina ili razvoj aplikacija.

Finansijska podrška:

Subvencije i podsticaji: Ponuditi subvencije ili podsticaje preduzetnicima koji planiraju da pokrenu ili prošire svoje poslovanje u lokalnoj zajednici. Ove finansijske podrške mogu se koristiti za pokrivanje troškova osnivanja, nabavke opreme, marketinških aktivnosti ili za podršku istraživanju i razvoju.

Zajmovi i mikrofinansiranje: Uspostaviti programe zajmova ili mikrofinansiranja kako biste omogućili preduzetnicima pristup kapitalu koji im je potreban za pokretanje ili širenje poslovanja. Ovi programi mogu biti prilagođeni potrebama preduzetnika s povoljnim kamatnim stopama i fleksibilnim uslovima otplate.

Partnerstva s investitorima: Uspostaviti partnerstva s investitorima koji su zainteresirani za podršku lokalnim preduzetnicima. Ovi investitori mogu pružiti finansijsku podršku u zamjenu za udeo u poslovanju ili investicije za startupove.

Edukacija o finansijama i upravljanju: Pružiti obrazovanje i podršku preduzetnicima o finansijskom upravljanju, izradi poslovnih planova, upravljanju novcem i ostalim finansijskim aspektima poslovanja.

5. Promocija lokalnih preduzetnika: Promovisati lokalne poduzetnike i njihove proizvode/usluge. Organizovati sajmove, izložbe ili manifestacije na kojima će lokalni poduzetnici moći predstaviti svoje poslovanje i privući kupce. Podsticanje lokalnih medija da izveštavaju o uspesima i inovacijama lokalnih preduzetnika kako bi se podigla svest o njihovom doprinosu zajednici.

Promocija lokalnih preduzetnika je važan korak u razvoju preduzetništva u lokalnoj zajednici. Evo nekoliko načina kako možemo promovisati lokalne poduzetnike:

Lokalni mediji: Uspostaviti saradnju s lokalnim medijima poput novena (Prave novine), radio stanica (Radio Kiss), televizijskih emisija (TvGem, Tv Pruga) ili online portala. Informisati ih o uspesima, pričama o uspehu ili posebnim inicijativama lokalnih preduzetnika. Ovo će pružiti vidljivost preduzetnicima i promovisati njihovo poslovanje.

Društveni mediji: Iskoristiti društvene medije kako bis promovisali lokalne preduzetnike. Kreirati zajedničke kampanje, deliti njihove priče, proizvode ili usluge na vašim društvenim mrežama. Ohrabriti lokalnu zajednicu da podrži lokalne preduzetnike putem deljenja, lajkova i komentara.

Događaji i sajmovi: Organizovati događaje, sajmove ili festival lokalnih preduzetnika. To može biti prilika za preduzetnike da predstavljaju svoje proizvode ili usluge široj publici. Ovakvi događaji takođe privlače lokalne kupce, medije i potencijalne investitore.

Online platforme: Kreirati online platforme koje će promovisati lokalne preduzetnike. To može biti web stranica ili mobilna aplikacija na kojoj će se prikazivati informacije o preduzetnicima, njihovim proizvodima/uslugama, kontakt podaci i recenzije.

Partnerstva s lokalnim institucijama: Uspostaviti partnerstva s lokalnim institucijama poput turističke organizacije, NZS ili lokalne samouprave. Ove institucije često imaju platforme i kanale za promociju lokalnih preduzetnika. Učestvovati u njihovim inicijativama ili sarađujte na zajedničkim projektima kako biste podržali i promovisali lokalne preduzetnike.

Nagrade i priznanja: Pokrenuti nagrade i priznanja za lokalne preduzetnike koji su postigli izvanredne rezultate ili imaju značajan doprinos zajednici. Ove nagrade će ne samo promovisati preduzetnike, već i podići svest o preduzetništvu u lokalnoj zajednici.

Promocija lokalnih preduzetnika ne samo da pruža vidljivost njihovim poslovanjima, već takođe inspiriše druge da razmisle o pokretanju vlastitog posla i doprinosi rastu preduzetništva u lokalnoj zajednici.

6. Partnerstva s obrazovnim institucijama mogu biti izuzetno korisna za razvoj preduzetništva u lokalnoj zajednici. Evo nekoliko načina kako možemo uspostaviti partnerstva s obrazovnim institucijama radi podrške preduzetništvu:

-Praktična obuka i stažiranje: Dogovoriti saradnju s obrazovnim institucijama, kao što su škole (Tehnička škola Kolubara), fakulteti ili tehnički centri, kako biste pružili priliku studentima da steknu praktično iskustvo kroz obavljanje stažiranja u lokalnim preduzećima. Ovo će pomoći studentima da steknu relevantne veštine i iskustvo, dok će preduzetnici imati pristup talentovanim mladim ljudima i potencijalnim budućim zaposlenima.

-Preduzetnički kursevi i obrazovni programi: Raditi zajedno s obrazovnim institucijama kako biste razvili poduzetničke kurseve i obrazovne programe koji će studentima pružiti znanja i veštine potrebne za pokretanje vlastitog posla ili vođenje poslovanja. Ovi programi mogu obuhvatiti predavanja, praktične vežbe, studentske posete i mentorstvo.

-Poslovni inkubatori: Saradnja s obrazovnim institucijama može uključivati uspostavljanje poslovnih inkubatora ili prostora za startup. Ovi inkubatori mogu pružiti infrastrukturu, mentorsku podršku i resurse studentima koji žele pokrenuti vlastite poslove ili razvijati inovativne projekte.

-Mentorstvo i savetovanje: Podstaknuti preduzetnike da se uključe kao mentori i savetnici za studente iz obrazovnih institucija. Preduzetnici mogu podeliti svoje znanje i iskustvo s mladim ljudima, pružiti smernice u vezi s preduzetništvom i pomoći im u razvoju poslovnih ideja.

-Zajednički istraživački projekti: Podstaknuti saradnju između preduzetnika i obrazovnih institucija na istraživačkim projektima koji se odnose na preduzetništvo i inovacije. Ova vrsta partnerstva može doneti novi uvid i rešenja za izazove s kojima se preduzetnici suočavaju, dok će istovremeno obrazovne institucije imati koristi od praktičnih primjena istraživanja.

-Poslovna takmičenja i inkubatori za studente: Organizovati poslovna takmičenja ili uspostaviti inkubatore specifično namenjena studentima kojima imaju interes u preduzetništvu.

IV RAZVOJ PREDUZETNIČKE KULTURE

Razvoj preduzetničke kulture ključan je za podršku i podsticanje preduzetništva u lokalnoj zajednici. Evo nekoliko načina kako možemo razviti preduzetničku kulturu:

Edukacija i svest: Organizovati obrazovne programe, radionice i seminare o preduzetništvu kako bi edukovali ljude o prednostima i mogućnostima pokretanja vlastitog posla. Podignuti svest o važnosti preduzetništva kao generatora ekonomskog rasta i zapošljavanja.

Inspirativni modeli: Istaknuti uspešne lokalne preduzetnike kao inspirativne primere. Organizovati panel diskusije, predavanja ili intervju s uspešnim preduzetnicima iz opštine Lazarevac. Njihove priče mogu motivisati druge da slede njihove stope i pokrenu vlastite poslove.

Podrška mladim preduzetnicima: Uspostaviti programe i inicijative usmerene na mlade preduzetnike. Pružiti im mentorsku podršku, sredstva za pokretanje poslovanja i obrazovne resurse kako bi lakše započeli svoje poduzetničke puteve.

Rizik i inovacije: Promovisati kulturu rizika i inovacija. Preduzetništvo je povezano s rizikom, ali je i izvor inovacija i novih ideja. Podržati ljude da razmišljaju izvan okvira, istražuju nove prilike i budu spremni preuzeti određeni rizik u svojim preduzetničkim poduhvatima.

Partnerstva s obrazovnim institucijama: Uspostaviti partnerstva s obrazovnim institucijama kako bi unapredili preduzetničku kulturu među studentima. Podstaknuti razvoj preduzetničkih programa, kurseva i inicijativa na fakultetima i školama.

Promocija uspeha: Pohvaliti i promovisati lokalne preduzetnike koji postižu uspeh. Deliti njihove priče o uspehu putem medija, društvenih mreža ili lokalnih događaja. To će podstaći druge da se usude da krenu na preduzetnički put.

Međusobna saradnja i umrežavanje: Podsticanje međusobne saradnju i umrežavanje među preduzetnicima u lokalnoj zajednici. Organizovati događaje, sastanke i platforme gde se preduzetnici mogu povezivati, razmenjivati ideje, iskustva i resurse.

Razvoj preduzetničke kulture zahtijeva dugoročni angažman i uključivanje resursa čitave zajednice-opštine, škola, službe za zapošljavanje, komora, fakulteta, studenata, udruženja i ostalih.

V IZVORI FINANSIRANJA ZA RAZVOJ PREDUZETNIŠTVA

U 2023. godini, dostupni izvori finansiranja za osnivanje i razvoj preduzetništva u Srbiji mogu uključivati sledeće:

-Bankarski krediti: Banke i finansijske institucije i dalje pružaju različite vrste kredita za preduzetnike. Moguće je istražiti kod različitih banaka koje nude poslovne kredite, kako bi se informisali o uslovima i zahtjevima za dobijanje kredita.

-Investicioni fondovi: Privatni i javni investicioni fondovi mogu biti izvor finansiranja za preduzetnike. Ovi fondovi pružaju kapital u zamenu za udeo u vlasništvu ili kroz povoljnije kreditne uslove.

-Garancijski fondovi: Garancijski fondovi su organizacije koje pružaju garancije za kredite koje preduzetnici dobijaju od banaka. Ove garancije mogu pomoći u poboljšanju pristupa finansiranju i smanjenju rizika za banke.

-EU fondovi: Srbija ima pristup različitim fondovima Evropske unije koji pružaju podršku preduzetnicima. Ovi fondovi se često fokusiraju na određene sektore, inovacije, razvoj ruralnih područja i druge prioritete.

-Crowdfunding: Crowdfunding platforme i dalje su popularan način prikupljanja sredstava od šire javnosti. Preduzetnici mogu koristiti crowdfunding kampanje kako bi privukli investitore i podršku za svoje ideje ili projekte.

-Poslovni anđeli i investitori: Poslovni anđeli i investitori su pojedinci ili grupe koji ulažu kapital u perspektivne preduzetničke projekte. Oni mogu pružiti finansijsku podršku, stručno znanje i poslovne kontakte.

-Startup inkubatori i akceleratori: Startup inkubatori i akceleratori su organizacije koje pružaju finansijsku podršku, mentorske programe i poslovno savjetovanje za početne preduzetnike. Oni često nude investicije u zamjenu za udio u vlasništvu.

-Subvencije i grantovi: Vlada Srbije, lokalne samouprave i različite organizacije i dalje nude subvencije i grantove za podršku preduzetnicima. Ovi programi mogu biti usmjereni na različite sektore, inovacije, održivi razvoj i druge ciljne grupe.

Vlada Srbije pruža različite subvencije i podršku preduzetnicima i privredi u cilju podsticanja ekonomskog razvoja. Neki od programa subvencija koji su bili dostupni u prethodnim godinama uključuju:

-Program podsticanja razvoja preduzetništva kroz podršku malim i srednjim preduzećima: Ovaj program pruža finansijsku podršku za osnivanje, modernizaciju i proširenje poslovanja malih i srednjih preduzeća. Subvencije se mogu koristiti za nabavku opreme, unapređenje tehnologije, obuku zaposlenih i druge poslovne aktivnosti.

-Program podrške za samozapošljavanje: Ovaj program je namijenjen nezaposlenim osobama koje žele pokrenuti vlastiti posao. Vlada pruža subvencije za pokriće početnih troškova, kao što su nabavka opreme, obuka i marketing.

-Programi podrške za razvoj izvoza: Vlada pruža subvencije i podršku preduzetnicima koji žele proširiti svoje poslovanje na inostranim tržištima. Ovi programi mogu uključivati subvencije za učešće na sajmovima, izradu marketinškog materijala, prilagođavanje proizvoda za izvoz i druge aktivnosti vezane za internacionalizaciju poslovanja.

-Programi podrške za inovacije i istraživanje i razvoj: Vlada Srbije pruža subvencije za preduzetnike koji se bave inovacijama, istraživanjem i razvojem. Ovi programi su usmjereni na podršku tehnoloških startapa, tehnoloških transfera, uspostavljanje istraživačkih centara i druge inovativne projekte.

-Programi podrške za poljoprivredu: Vlada pruža subvencije i podršku preduzetnicima u poljoprivredi, kao što su subvencije za nabavku poljoprivredne mehanizacije, investicije u stočarstvo, razvoj organske proizvodnje i druge aktivnosti u poljoprivrednom sektoru.

Važno je napomenuti da se programi subvencija mogu mijenjati tokom vremena, a nove inicijative se mogu otvarati. Preporučuje se da pratite zvanične vladine web stranice, institucije za podršku

preduzetnicima i lokalne razvojne agencije kako biste bili ažurirani o trenutnim programima subvencija i uslovima apliciranja.

U Srbiji, nekoliko ministarstava ima programe subvencija i podrške za preduzetnike. Evo nekoliko ministarstava koja su posebno aktivna u pružanju podrške preduzetništvu:

Ministarstvo privrede: Ministarstvo privrede ima različite programe subvencija i podrške za razvoj preduzetništva, uključujući podršku za mikro, mala i srednja preduzeća, podršku za izvoz, podršku za inovacije i tehnološki razvoj, podršku za samozapošljavanje i druge programe za podsticanje poslovnog sektora.

Ministarstvo finansija: Ministarstvo finansija može pružiti informacije o poreznim olakšicama, posebnim poreskim režimima ili drugim finansijskim instrumentima koji podržavaju preduzetnike. Oni također mogu biti uključeni u koordinaciju programa subvencija koji su u vezi sa ekonomskim razvojem i investicijama.

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede: Ministarstvo poljoprivrede ima programe subvencija i podrške za preduzetnike u poljoprivrednom sektoru. To može uključivati subvencije za poljoprivrednu mehanizaciju, ruralni razvoj, organsku proizvodnju, podsticaje za investicije u stočarstvo i druge programe podrške poljoprivredi.

Ministarstvo trgovine, turizma i telekomunikacija: Ovo ministarstvo može pružiti podršku preduzetnicima u sektorima trgovine, turizma i telekomunikacija. To može uključivati programe subvencija za turizam, razvoj turističke infrastrukture, unapređenje elektronske trgovine i podršku razvoju telekomunikacija.

Ministarstvo za inovacije i tehnološki razvoj: Ovo ministarstvo ima programe podrške za inovacije, istraživanje i razvoj. Oni mogu pružiti subvencije za tehnološke startape, podršku za tehnološki transfer, uspostavljanje inovacionih centara i druge programe koji podržavaju inovativno preduzetništvo.